

INFLYATISIYA VA ISHSIZLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK

Xamroyeva Oysanam Jaloliddin qizi

Toshkent Moliya Instituti MMT/78-22 guruh talabasi.

A.T. Umirov

Ilmiy Raxbar, TDIU "Iqtisodiy xavfsizlik" kafedrası

dotsenti, PhD

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11000728>

Annotatsiya. Ushbu tezis inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi murakkab bog'liqlikni, ikkita asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichni o'rganadi. Bu o'zgaruvchilarning bir-biri bilan o'zaro ta'sirini to'liq tushunish uchun taniqli iqtisodiy nazariyalar va empirik tadqiqotlarni o'rganadi. Bu tezis inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi murakkab dinamikani yoritishga harakat qilindi.

Kalit so'zlar: inflyatsiya, ishsizlik, Fillips egri chizig'i, ishsizlikning tabiiy darajasi, iqtisodiy modellar, hukumat siyosati, empirik dalillar, makroiqtisodiy ko'rsatkichlar, siyosatni shakllantirish.

RELATIONSHIP BETWEEN INFLATION AND UNEMPLOYMENT

Abstract. This thesis examines the complex relationship between inflation and unemployment, two key macroeconomic indicators. It examines well-known economic theories and empirical studies to fully understand how these variables interact with each other. This thesis attempts to shed light on the complex dynamics between inflation and unemployment.

Keywords: inflation, unemployment, Phillips curve, natural rate of unemployment, economic models, government policy, empirical evidence, macroeconomic indicators, policy making.

СВЯЗЬ МЕЖДУ ИНФЛЯЦИЕЙ И БЕЗРАБОТИЦЕЙ

Аннотация. В данной диссертации исследуются сложные взаимосвязи между инфляцией и безработицей, двумя ключевыми макроэкономическими показателями. В нем рассматриваются известные экономические теории и эмпирические исследования, чтобы полностью понять, как эти переменные взаимодействуют друг с другом. Эта диссертация пытается пролить свет на сложную динамику между инфляцией и безработицей.

Ключевые слова: инфляция, безработица, кривая Филлипса, естественный уровень безработицы, экономические модели, государственная политика, эмпирические данные, макроэкономические показатели, формирование политики.

Inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi bog'liqlikni tushuntiruvchi turli nazariyalar o'rtasida Keynes va monetaristik qarashlar katta ahamiyatga ega bo'lgan.

Keyns nazariyasi: Ishlab chiqarishning to'g'ri ravishda amalga oshirilishi uchun dastlabki investitsiyalarni ta'minlashning zarur bo'lganligini ta'kidlaydi. Bu nazariya inflyatsiya va ishsizlikni kamaytirish uchun dastlabki investitsiyalarni ta'minlashni tavsiya qiladi. Keynsning fikriga ko'ra, davlatlar ishlab chiqarishni oshirish uchun moliyaviy stimulyatsiyani amalga oshirishi kerak.

Monetaristik qarashlar: Pul miqdorining inflyatsiya va ishsizlikka ta'siri bo'lganini ta'kidlaydi. Bu nazariya inflyatsiyani kamaytirish uchun pul miqdorini kamaytirishni tavsiya qiladi. Monetaristik qarashlarga ko'ra, pul miqdorini kamaytirish orqali inflyatsiya kamaytirilishi va ishsizlik darajasining pastlashtirilishi mumkin.

Bu ikki qarash o'rtasida bir nechta farqliliklar mavjud, lekin ularning hammasi inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi bog'liqlikni tushuntirishda muhimdir. Maqsad, davlatning iqtisodiy siyosatini shakllantirishda va amalga oshirishda foydalaniladigan usullarni aniqlash va ularning samaradorligini baholashdir..

Inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda siyosatchilar o'rtasidagi kelishuvlar muhimdir. Kelishuvlar, pul-kredit va fiskal siyosatdagi o'zgarishlarning inflyatsiya va ishsizlik darajasiga qanday ta'sir qilishi haqida bo'ladi. Siyosat oqibatlari, mamlakatning iqtisodiy holatini va jamiyatning aholi darajasini ta'sir qilishi mumkin.

Siyosatchilar inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda harakat qilish uchun turli siyosat usullaridan foydalanishlari mumkin, masalan, pul mablag'larining bosqichini belgilash, kredit sharoitlarini o'zgartirish yoki fiskal siyosat orqali chet eldan tovarlarni import qilishni qo'llab-quvvatlash. Ular o'zgarishlarning inflyatsiya va ishsizlik darajasiga qanday ta'sir qilishi haqida ko'p qarorlarni qabul qilishlari lozim.

Siyosat oqibatlari, inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda o'zgarishlarning jamiyatga ta'siri va uning iqtisodiy holatiga ta'sirini o'rganishga yordam beradi. Bu oqibatlar, davlatning iqtisodiy siyosatini shakllantirishda va amalga oshirishda juda muhimdir.

Fillips egri chizig'i: Fillips egri chizig'ining qisqa muddatli o'zgarishlari inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosibati ko'rsatadi, ya'ni agar inflyatsiya darajasi oshsa, ishsizlik darajasi kamayadi va aksincha. Uzoq muddatli Fillips egri chizig'i esa ishsizlik darajasining inflyatsiya darajasiga ta'siri haqida ma'lumot beradi, ya'ni ishsizlik darajasi oshib, inflyatsiya darajasi ham oshadi.

Kutilgan Fillips egri chizig'i esa siyosatchilar uchun bir xil o'zgarishlarni ko'rsatadi, ya'ni inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatning o'zgarishi siyosatchilar uchun muhimdir. Ular bu o'zgarishlarni kuzatib borish orqali iqtisodiy siyosatlarini shakllantirish va amalga oshirishlari mumkin.

Shuningdek, Fillips egri chizig'ining turli xil o'zgarishlari, masalan, qisqa muddatli va uzoq muddatli Phillips egri chizig'i, siyosatchilar uchun inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda qanday harakat qilishlari kerakligini aniqlashga yordam beradi. Ular bu o'zgarishlarni tahlil qilish va boshqarishda foydalanishlari mumkin.

Nochiziqli munosabatlar inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi o'zgarishlarni aniqlashda muhimdir. Inflyatsiya chegaralari yoki histerezis ta'siri, inflyatsiya darajasining o'zgarishi va ishsizlik darajasiga ta'siri haqida ma'lumot beradi. Bu esa siyosatchilar uchun inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda qanday harakat qilishlari kerakligini aniqlashga yordam beradi.

Nochiziqli munosabatlar tahlil qilish, inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda siyosatchilar uchun qanday qarorlar olishlari kerakligini aniqlashga yordam beradi. Shuningdek, bu munosabatlar inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi o'zgarishlarni o'rganish va boshqarishda foydalanishga imkon beradi.

Iqtisodiy tuzilma: Turli mamlakatlarda turli xil iqtisodiy tuzilmalar mavjud bo'lib, ular inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir qilishi mumkin. Masalan, tabiiy resurslarga qattiq tayanadigan mamlakatlarda, ishsizlik darajasidan qat'i nazar, tovarlar narxining o'zgarishi tufayli inflyatsiya yuzaga kelishi mumkin.

Pul-kredit siyosati: Markaziy banklarning harakatlari va ularning pul-kredit siyosati bo'yicha qarorlari inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir qilishi mumkin. Misol uchun, agar markaziy bank iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun kengaytiruvchi pul-kredit siyosatini qo'llasa, bu ishsizlik darajasi past bo'lsa ham yuqori inflyatsiyaga olib kelishi mumkin.

Fiskal siyosat: Davlat xarajatlari va soliq siyosati inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatlarga ham ta'sir qilishi mumkin. Davlat xarajatlarini oshirish yoki soliqlarni qisqartirish kabi kengaytiruvchi fiskal siyosat talabni rag'batlantirishi va ishsizlik past bo'lsa ham inflyatsiyaning oshishiga olib kelishi mumkin.

Global omillar: Xalqaro savdo va global iqtisodiy sharoitlar mamlakatdagi inflyatsiya va ishsizlik darajasiga ta'sir qilishi mumkin. Valyuta kurslari, jahon talabi yoki tovar narxlarining o'zgarishi inflyatsiya va ishsizlik dinamikasiga ta'sir qilishi mumkin.

Mehnat bozorining moslashuvchanligi: mehnat bozorlarining moslashuvchanligi, jumladan, ish haqini belgilash mexanizmlari, mehnat bozorini tartibga solish va mehnat

harakatchanligi kabi omillar inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir qilishi mumkin. Ko'proq moslashuvchan mehnat bozorlari ikki o'zgaruvchi o'rtasidagi munosabatlarning zaiflashishiga olib kelishi mumkin.

REFERENCES

1. Phillips, A. W. (1958). The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957. *Economica*, 25(100), 283-299.
2. Friedman, M. (1968). The Role of Monetary Policy. *American Economic Review*, 58(1), 1-17.
3. Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Palgrave Macmillan.
4. Blanchard, O., Katz, L. F. (1997). What We Know and Do Not Know about the Natural Rate of Unemployment. *Journal of Economic Perspectives*, 11(1), 51-72.
5. Ball, L., Mankiw, N. G. (2002). The NAIRU in Theory and Practice. *Journal of Economic Perspectives*, 16(4), 115-136.
6. Romer, D. (2006). *Advanced Macroeconomics*. McGraw-Hill Education.